

## Informatie

### Studiedag Samen delen, samen zorgen

De Vereniging voor Huishoudkunde in Nederland (VHN) organiseert samen met de Nederlandse Gezinsraad op 21 oktober 1982 in Den Haag een studiedag met als titel *Samen delen, samen zorgen*, de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid. Deze studiedag wordt gehouden om vanuit verschillende invalshoeken te bekijken welke gevolgen de verdeling van betaalde arbeid heeft op de verdeling van huishoudelijke arbeid. Over de verdeling van arbeid wordt veel gedacht, gepraat en geschreven. Deeltijd-arbeid, arbeidstijdverkorting, edukatief verlof en dergelijke staan in de belangstelling. Vergeten dreigt te worden, welke gevolgen de maatschappelijke veranderingen van de verdeling van betaalde arbeid zullen hebben voor de verdeling van de onbetaalde huishoudelijke arbeid. De studiedag is bedoeld voor al diegenen, die vanuit hun werk (onderwijs, voorlichting, verzorgende beroepen, beleid) of interesse hiervoor met anderen van gedachten willen wisselen en willen meewerken aan het opstellen van aanbevelingen ter verbetering van de verdeling van huishoudelijke arbeid.

's Morgens zullen vier inleidingen worden gehouden. Ir S. Spijkers-Zwart (LH Wageningen) spreekt over 'Verdeling van arbeid; samen werken, samen zorgen'; ir D. E. Aldershoff (SWOKA) over 'Huishoudelijke produktie en herverdeling van arbeid'; drs E. M. Schoo (voorzitter Emancipatieraad) over 'Het regeringsbeleid en werkgelegenheid voor vrouwen vanuit emancipatoir oogpunt' en drs H. A. van Stiphout (lid Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid) over 'Barrières in het emancipatiescenario'.

's Middags zal in 9 verschillende werkgroepen over evenzovele onderwerpen vanuit diverse deelgebieden en verschillende invalshoeken de verdeling van huishoudelijke arbeid aan de orde worden gesteld. Binnen de werkgroepen zullen beleidsaanbevelingen worden geformuleerd.

Nadere informatie, en opgave voor deze dag (vóór 15 september) bij de Nederlandse Gezinsraad, Duinweg 1, 2585 JT Den Haag, tel. 070-548500. Deelname kost f 60,00 (inkl. koffie, thee en verslag); studenten betalen f 25,00. De kosten van de lunch (niet inbegrepen) bedragen f 20,00.

### Vrouwen bouwen – vrouwen wonen

De Nederlandse Vereniging van Vrouwen met Academische Opleiding (VVAO) organiseert op vrijdag 8 oktober 1982 in Delft een studiedag met als titel

*Vrouwen bouwen – vrouwen wonen*. De dag gaat over de rol die vrouwen spelen of kunnen spelen in het proces van stichting, vormgeving, inrichting en beheer van woongebieden. Een en ander wordt toegespitst op de stadsvernieuwing, omdat hier veel facetten van het bouwen en wonen aan de orde komen. Gewone burgers zijn tot nu toe maar weinig betrokken geweest bij het beleid ten aanzien van bouwen en wonen, en van die weinige burgers was het aantal vrouwen klein. Het aantal vrouwelijke architecten en stedebouwers is gering. Ook in de beleids sfeer op dit terrein zijn vrouwen zeldzaam. In de inspraak zijn vrouwen ondervertegenwoordigd en als zij al meedoen worden hun ideeën minder overgenomen dan die van mannen.

Toch weet – volgens de VVAO – juist de vrouw het meest af van de woning en de woonomgeving: ze woont en werkt er immers, en daarom kan zij er het best over oordelen. De bijdrage van vrouwen aan de voorbereiding en uitvoering van het beleid ten aanzien van bouwen en wonen zou de kloof tussen overheidsbeleid en samenleving kunnen verkleinen. De VVAO wil vrouwen zich hiervan bewust doen worden en hen stimuleren tot betrokkenheid bij deze problematiek opdat ook zij (meer) invloed kunnen doen gelden op het bouwen en wonen. Daartoe worden alle geïnteresseerden uitgenodigd deze studiedag bij te wonen.

Op het programma staan ('s ochtends) inleidingen van drs Marijke van Schendelen over '1880-1980, een eeuw van stedelijke groei, wat betekende dat voor de positie van vrouwen?'; de architecte Luzia Hartsuyker-Curjel en beleidsmedewerker ir Anita Petersen-Lantermans over *bouwen* in Nederland; de woonekologen ir Hanke van Dam en ir Cora Nauta over de *invloed van vrouwen* op het proces van bouwen en wonen. Tussen de middag is er een *informatiemarkt*, en een video- of diaprojectie. 's Middags wordt er *gediskussieerd* met de sprekers van de ochtend.

De kosten bedragen f 32,50 per persoon (studenten f 22,50) inklusief lunch, koffie, thee en documentatiemap.

*Opgave* geschiedt door een briefkaart met naam, adres, postcode en plaats, en eventueel vereniging en/of functie te zenden aan H. M. Bos-Schenk, Colenbranderstraat 5, 6813 KV Arnhem, en het verschuldigde bedrag over te maken op giro 1975 459 t.n.v. Stichting Congressen VVAO te Den Haag. Opgave vóór 15 september. Telefonische informatie: 085-433105.

In aansluiting op de studiedag zal in de aula van de Technische Hogeschool te Delft de *tentoonstelling 'Women in American Architecture: a historic and contemporary perspective'* te bezichtigen zijn. Deze tentoonstelling is samengesteld door *Susanna Torre*,

architekt, en werd in 1977 in het Brooklyn Museum te New York geopend.

### Voedingswaarde-etikettering

Onlangs verscheen in de serie Informatie en Voorlichting van de SWOKA (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumenten Aangelegenheden) het tweede deelrapport: Consument en voedingswaarde-etikettering.

In dit rapport staat centraal een literatuurstudie over de effecten van voedingswaarde-etikettering (VWE). Via de komputer van het SWIDOC (Sociaal Wetenschappelijk Informatie- en Documentatiecentrum) te Amsterdam werden databestanden met relevante tijdschriften onderzocht. Daarnaast zijn ondermeer alle jaargangen van het tijdschrift 'Voeding' doorgenomen.

Uit de gevonden literatuur rolden 38, merendeels Amerikaanse onderzoeken die vervolgens werden geanalyseerd en met elkaar vergeleken. Een samenvatting van de resultaten daarvan vindt u hieronder. Hoewel het literatuuronderzoek naar de effecten van VWE in dit rapport van de SWOKA centraal gesteld wordt, omvat dit onderzoek zelf maar ongeveer de helft van het aantal bladzijden. Voordat het tot een bespreking van het literatuuronderzoek komt, wordt uitgebreid ingegaan op ondermeer: doel en probleemstelling, relevantie, voedingswaarde-etikettering (belang voor de konsument, keuze-gedrag, effecten, enz.) en het beleid inzake voedingswaarde-etikettering. In de bijlagen vindt men ondermeer een uitgebreide literaturopgave en voorbeelden van onderzochte en gebruikte etiketten.

#### Resultaten:

Voedingswaarde-etikettering bereikt niet alle groepen van konsumenten in dezelfde mate; de jongere, hoger opgeleide, en meer welgestelde konsumenten worden eerder bereikt.

Kort gezegd betekent dit dat bepaalde groepen van konsumenten, zoals bejaarden, lager opgeleide, en minder welgestelde konsumenten, weinig baat hebben bij voedingswaarde-etikettering.

Deze onbevredigende situatie wordt vooral veroorzaakt door het feit dat slechts weinig konsumenten de voedingswaarde-etiketten begrijpen. Dit heeft te maken met het gebrek aan algemene basiskennis die nodig is om specifieke voedingskennis te begrijpen. Deze basiskennis is slechts bij een kleine groep konsumenten aanwezig.

Een belangrijke oorzaak van het gesignaleerde probleem is het etiket zelf: meestal is de informatie op het voedingswaarde-etiket te moeilijk. Wat slecht begrepen wordt zijn bijvoorbeeld percentages, aanbevolen daghoeveelheden, en andere voedingstechnische begrippen.

Hoewel een dergelijke situatie ongunstig beoordeeld moet worden, staan konsumenten opvallend positief tegenover voedingswaarde-etikettering. Men vindt dergelijke informatie wenselijk en nuttig, en is van plan er bij aankoop van voedingsmiddelen gebruik van te maken.

Dan moet echter wel aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- alle voedingsmiddelen (behalve produkten zonder voedingswaarde) zijn voorzien van een voedingswaarde-etiket;
- het voedingswaarde-etiket bevat éénduidige, gestandaardiseerde informatie die voor konsumenten relevant, toegankelijk en begrijpelijk is;
- konsumenten hebben voldoende basiskennis over voeding;
- ondersteuning van voedingswaarde-etikettering met konsumentenopvoeding en -voorlichting.

Het rapport 'Consument en voedingswaarde-etikettering' is te verkrijgen door overmaking van f 20,— plus f 4,25 verzendkosten op postgironummer 3234999 van SWOKA, Den Haag, onder vermelding van: rapportnummer 6, 'Consument en voedingswaarde-etikettering'. Telefonische informatie: 070-824111.

### Wijzer-eten wijzer

In ons voedsel mogen allerlei *hulpstoffen* gebruikt worden. Naast toevoegingen die in sommige situaties noodzakelijk kunnen zijn zoals conserveermiddelen of emulgatoren, worden vaak grote hoeveelheden andere stoffen gebruikt, die overbodig en nutteloos zijn (kleurstoffen, geur- en smaakstoffen en andere hulpstoffen). Die stoffen hebben geen andere waarde dan er voor te zorgen dat een produkt er mooier uitziet dan het in werkelijkheid is. Ze maken het mogelijk het gebruik van *inferieure grondstoffen* te verdoezelen. De konsument wordt hierdoor in feite misleid.

Om de konsument te informeren over de produkten waarin toevoegstoffen zitten, en in welke mate, heeft het Landelijk Voedseloverleg (LAVO) een veelkleurige *wijzer-eten wijzer* uitgebracht. Voor twaalf groepen artikelen maakt de wijzer duidelijk of er geen, weinig, matig of veel hulpstoffen gebruikt worden. In een losse brochure wordt de werking van de schijf uitgelegd, en wordt per produktgroep nadere informatie gegeven. Bovendien staan bij elke groep een aantal recepten.

Het LAVO heeft deze wijzer-eten wijzer uitgegeven als onderdeel van zijn acties voor meer duidelijkheid voor de (voedsel-)konsument. Volgens het LAVO schieten voorlichtingsinstanties als het Voorlichtingsbureau voor de Voeding en de overheid op dit terrein schromelijk tekort.

De wijzer-eten wijzer met bijbehorende brochure is te bestellen door f 8,50 over te maken op giro 4424362 van het LAVO te Utrecht, o.v.v. Wijzer-eten wijzer.

#### Warenwet: konsumentenwet!

In februari 1981 constateerden *Mirjam de Jong, Maria Manschot en Gerard Zwetsloot* in het *Vakblad voor Huishoudkunde*, dat aan de huidige Warenwet en de voorstellen tot wijziging daarvan de nodige bezwaren kleven. De Warenwet moet op de helling. Een aantal organisaties heeft daarom het initiatief genomen om daarvoor actie te voeren.

Op 3 september 1982 wordt in het Congresgebouw in Den Haag een symposium over de Warenwet gehouden. De reden daarvoor is de traagheid, waarmee de herziening van de huidige Warenwet tot stand komt, en het feit, dat bij die herziening een aantal knelpunten niet wordt weggenomen.

Het ligt in de bedoeling tijdens dit symposium te discussiëren over de belangrijkste strijdpunten ten aanzien van het wetsontwerp.

Het symposium wordt in de eerste plaats georganiseerd voor mensen die beroepshalve te maken hebben met de Warenwet, maar ook andere belangstellenden zijn welkom.

Het symposium wordt georganiseerd door *De Kleine Aarde*, het *Landelijk Voedsel Overleg (LAVO)*, de *Vereniging van Wetenschappelijke Werkers*, de *Consumentenbond*, het *Konsumenten Kontakt*, *Aktie Strohalm*, de *Vereniging Milieudefensie* en de *Stichting Alternatief Warenonderzoek*.

Informatie is te verkrijgen bij Ago Salverda, Consumentenbond, Leeghwaterplein 26, 2521 CV Den Haag, tel. 070-889377.

#### Tweede contactdag

De initiatiefgroep, die op 16 januari j.l. een contactdag organiseerde voor vrouwen in het *LHNO* organiseert op zaterdag 30 oktober 1982 een tweede landelijke contactdag voor vrouwen in Utrecht. Doel van de dag is het presenteren van een stichting in oprichting, en het bespreken van de plannen voor het Voortgezet Basisonderwijs.

De *Stichting Landelijk Vrouwenkontakt HNO* i.o. heeft tot doel op te komen voor de positie van meisjes en vrouwen, in eerste instantie in het lager huishoud- en nijverheidsonderwijs, maar ook in algemene zin: de bevrijding van meisjes en vrouwen uit haar maatschappelijke ondergeschiktheid.

Deze stichting zal uitgebreid reageren op de plannen voor het Voortgezet Basisonderwijs, zoals ontvouwd in de nota 'Verder na de basisschool'. Doel van de contactdag is, de basis voor deze reactie te leggen, en het maken van plannen voor concrete ak-

tiviteiten.

Voor deelname aan deze dag kunnen vrouwen zich (vóór 1 oktober) opgeven door f 15,00 over te maken op giro 2465585 t.n.v. S.V.S. in Utrecht, o.v.v. Vrouwenkontaktdag. Studentes betalen f 10,00. Telefonische informatie: 030-315507.

#### Juridische aspecten van niet-huwelijkse relaties.

De Nederlandse Gezinsraad (NGR) belegt op vrijdag 5 november 1982 in Utrecht (Jaarbeurs Congrescentrum) een studiedag over juridische vraagstukken rond niet-huwelijkse samenlevingsvormen, en de positie van kinderen daarbinnen.

De NGR heeft een onderzoek laten verrichten onder ongehuwd samenwonenden. Op de studiedag zal mw. W. C. J. Robert de juridische vraagstukken die naar aanleiding van dit onderzoek naar voren zijn gekomen uiteen zetten.

In kleine groepen zal vervolgens gediscussieerd worden over de nu bestaande wettelijke bepalingen met betrekking tot ongehuwd samenwonen, over de vermogensrechtelijke aspecten daarvan en over de relatie ouder/verzorger-kind. Daarover zijn van te voren teksten opgesteld (zgn. pré-adviezen).

Een slotdiskussie met forum besluit de dag.

De kosten van deelname bedragen f 55,00 (inclusief boek met teksten). Opgave en nadere informatie: NGR, Duinweg 1, 2585 JT Den Haag, tel. 070-548500.

#### Woninginventaris

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD) heeft een brochure uitgegeven, getiteld *De post inventaris in het gezinsbudget*.

Deze brochure geeft een beeld van de uitgaven die onder de post 'inventaris' vallen, en hoe die uitgaven zich verhouden tot de overige posten van het huishoudbudget. Omdat de hoogte van de uitgaven samen hangt met de levensfase en de samenstelling van het huishouden, zijn voorbeelden uitgewerkt voor 5 verschillende typen huishoudens, met verschillende inkomens.

Hoewel de voorbeelden niet als norm gezien mogen worden, kunnen ze wel als hulpmiddel dienen bij het berekenen van een individuele situatie.

De brochure is bestemd voor iedereen die meer zicht wil krijgen op de kosten van woninginventaris. Niet alleen individuele consumenten, maar ook voorlichters en mensen in het onderwijs. Het NIBUD hoopt, dat ook woninginrichters en verkopers van keukeninventaris zich van het boekje zullen voorzien. De brochure telt 32 pp. en kan besteld worden door f 5,10 over te maken op giro 368700 t.n.v. NIBUD, Den Haag, o.v.v. 'Inventaris'.

wen zich  
r te ma-  
t, o.v.v.  
10,00. Te-

aties.

op vrij-  
s Congres-  
agstuk-  
rmen, en

hten onder  
dag zal  
ukken die  
oren zijn

ieerd wor-  
ngen met  
ver de ver-  
ver de rela-  
an te vo-

g.  
(inkluisief  
matie:

lichting  
getiteld *De*

ven die  
e uitgaven  
het huis-  
gaven  
stelling  
werkt  
met ver-

en mogen  
en bij het

meer zicht  
aris. Niet  
k voorlich-  
JD hoopt,  
n keukens-  
zien.  
den door  
NIBUD,

ustus 1982

### Afstudeeropdrachten

Op 17 juni j.l. studeerde weer een groep studenten van *Akademie Diedenoort* in Wageningen (THW) af. Zoals gebruikelijk werden in het laatste studiejaar in de vorm van *projektstudies* en *afstudeeropdrachten* tal van lezenswaardige skripties vervaardigd. Hieronder geven wij een selectie. De skripties kunnen op beperkte schaal geleend worden. Aanvragen kunt u richten aan de Bibliotheekcommissie van Akademie Diedenoort, Postbus 203, 6700 AE Wageningen, tel. 08370-12390.

Van de *projektstudies* vermelden wij hier:

– *Voorlichting aan Turkse en Marokkaanse gezinnen in Harderwijk*. De studie werd in samenwerking met de gemeente Harderwijk en de Interkerkelijke werkgroep Buitenlanders in die gemeente uitgevoerd. De door de groep samengestelde informatiemap wordt momenteel experimenteel gebruikt.

– *Lesmateriaal over huishoudkunde voor kinderen van de hoogste klassen van het montessori-basis-onderwijs*. Het lesmateriaal is samengesteld met medewerking van een montessori-school, en daar ook getest.

– *Automatische informatieverwerking binnen de Civiele Dienst van Algemene Ziekenhuizen*.

– *Ergonomie in de Civiele Dienst*.

– *Institutionele catering*.

Van de (individuele) *afstudeeropdrachten* vermelden wij:

A. Bruinsma: *De waarde van Javaanse kinderen voor huishouden en huishouding*.

E. Burger: *Huishouden, huishouding en de positie van de vrouw op het platteland van West-Java*.

C. Elemans: *Rol van textiel etikettering bij aankoop en reiniging van kleding*.

L. Hendrick: *Goed en goedkoop bouwen*.

E. Hiddes: *Bestrijdingsmiddelen: een bittere noodzaak?*

H. Kateman: *Huisstofallergie en huishouding*.

I. Ponger: *Thuiszorg voor ouderen*.

D. Heeroma: *Werkoverleg binnen de Civiele Dienst*.

S. van Maanen: *Budgettering en de Civiele Dienst in het ziekenhuis*.

W. Meyberg: *Het leasen van de linnendienst door instellingen*.

A. Pouwer: *Zelfzorg van psychiatrische patienten in relatie met Civiele Dienst*.

M. Arts: *Personeelsselectie; toegespitst op de rechten van de sollicitant*.

A. v.d. Berg: *Personeelsbeoordeling; toegespitst op schoonmaakbedrijven*.

A. Griesen: *De reiniging van het openbaar vervoer*.

M. de Haan: *Schoonmaak uitbesteding bij fuserende ziekenhuizen*.

L. v.d. Heuvel: *Operatiekamer textiel*.

I. Hoekstra: *Het aanbieden van verantwoorde voe-*

*ding in bedrijfsrestaurants*.

M. Jacobs: *Verordering van energiebewust gedrag*.  
W. Navis: *Ventilatie van grootkeukens in algemene ziekenhuizen*.

### Vrouwen en volwassenenedukatie

De Emancipatieraad heeft als reactie op de vorig jaar verschenen *Beginselen nota Volwassenenedukatie* de nota *Vrouwen en volwassenenedukatie* uitgebracht. De raad betreft het dat de bijdrage die volwassenenedukatie kan leveren aan de emancipatie van vrouwen in de beginselennota onvoldoende uit de verf komt. Zo werkt de scheiding in scholing, onderwijs en vorming gescheiden circuits van vrouwen en mannen in het edukatief systeem én op de arbeidsmarkt in de hand. De noodzakelijke herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid wordt daardoor tegengewerkt.

Mannen zijn in de *buitenwereld* actief, vrouwen in de *binnenwereld* (privésfeer). Daardoor verkeren vrouwen en mannen in ongelijke situaties. Dat blijkt ondermeer uit de toegang tot en de deelname aan *edukatieve voorzieningen*, uit de deelname aan en verdeling van *beroepsarbeid* en uit de deelname aan *onbetaalde arbeid*.

Volwassenenedukatie kan aan de herverdeling een belangrijke bijdrage leveren. Vrouwen moeten dan in staat gesteld worden de overstap van binnen naar buitenwereld te maken. Mannen moeten omgekeerd leren verantwoordelijkheid te dragen in de privésfeer.

Volwassenenedukatie moet er op gericht zijn de maatschappelijke posities tussen vrouwen en mannen opnieuw te verdelen. Datzelfde geldt voor betaalde en onbetaalde arbeid. Verder moet volwassenenedukatie de edukatieve mogelijkheden van vrouwen vergroten.

De nota *Vrouwen en volwassenenedukatie* is te bestellen door f 4,75 over te maken op giro 751 t.n.v. D.O.P. te Den Haag, o.v.v. ISBN 90 346 0047 4.

### Kollektieve konsumentenakties

Naar aanleiding van het verschijnen van het rapport *Kollektieve akties* van de *Europese Consumenten Juristen Groep* (ECJG) hebben *Konsumenten Kontakt* en *Consumentenbond* bepleit, dat (ook) in Nederland de mogelijkheid geschapen wordt dat konsumentenorganisaties het konsumentenbelang voor de *rechter* kunnen verdedigen. Zij zouden dan een verbod van bepaalde handelspraktijken kunnen vragen, of schadevergoeding voor groepen konsumenten kunnen innen.

Nu kan dit alleen door de direkt getroffen konsument(en) zelf. Op andere terreinen kunnen bepaalde organisaties wel namens een groep optreden. Zo

hebben de vakbonden procesbevoegdheid op het terrein van CAO's en loonvorming. Het effect van de konsumentenwetgeving zou door de bepleite mogelijkheid vergroot worden. De naleving van tal van wetten zou daardoor beter in de hand gehouden kunnen worden (zoals van prijsbeschikkingen en de Warenwet). De ECJG heeft in bovengenoemd rapport de bestaande regelingen in tal van Europese landen vergeleken. Gebleken is, dat Nederland op dit terrein *achter* loopt. Zo is het in de Bondsrepubliek mogelijk dat konsumentenorganisaties voor de rechter in actie komen op het terrein van reclame en standaardleveringsvoorwaarden. In Frankrijk bestaat er een wet, die de mogelijkheid van kollektieve actie biedt, inclusief het innen van schadevergoeding namens de gedupeerde konsumenten. In België bestaat op dit terrein een algemene voorziening, die echter een beperkt werkingsgebied heeft, en een lange procedure vereist (1 tot 2 jaar). Het rapport *Kollektieve akties* is verkrijgbaar bij het Konsumenten Kontakt, Sweelinckplein 4, 2517 GK Den Haag.

#### Schulden

Onder de titel *Ja, nee, geen lening* heeft de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumentenangelegenheden (SWOKA) een rapport gepubliceerd van een onderzoek naar oorzaken, omvang en achtergrond van *problematische schulden situaties*. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met het IVA, het Instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek in Tilburg.

In het onderzoek is uitsluitend het *geregistreerde konsumptief krediet* betrokken, dat verstrekt is door banken en financieringsmaatschappijen. Dat wil zeggen: persoonlijke leningen, doorlopend geldkrediet, huurkoopfinanciering, afbetalingskrediet en krediet op salarisrekeningen. Buiten beschouwing bleven openstaande rekeningen, huurschuld, belastingsschuld en hypotheek.

De gegevens voor het onderzoek werden – op basis van anonimiteit – verkregen van het Bureau Kredietregistratie in Tiel. Daar zijn vrijwel alle konsumptieve kredieten aan partikulieren geregistreerd. Eind 1980 bleken zo'n 54.000 kredietnemers (3,4%) in een situatie te verkeren dat men niet meer aan de aangegane financiële verplichtingen kan voldoen. Daarnaast zijn er dan 20.000 kredietnemers,

die zelf wel financiële problemen ervaren, maar nog niet aan de in het onderzoek gehanteerde criteria voldoen. Het lijkt aannemelijk, dat dit aantal nu – medio 1982 – hoger zal liggen. Toch ligt het aantal kredietnemers met betalingsproblemen *lager* dan menigeen verwachtte. Omdat in het onderzoek niet de betalingsachterstand op andere terreinen kon worden betrokken, mag hier uiteraard niet uit afgeleid worden, dat het met de financiële problemen in huishoudens wel meevalt. Tenslotte melden de PTT en de nutsbedrijven een groeiend aantal afsluitingen van telefoon en elektra of gas ten gevolge van niet-betaalde rekeningen.

Als belangrijke *verklarende faktor* voor het ontstaan van een problematische schuldsituatie noemen de onderzoekers W. Dessart, A. Kuylen en T. de Vries het verstrekken van krediet aan kredietnemers die al één of meer lopende kredieten hebben. Van de kredietnemers met één lopend krediet heeft 2,5% een problematische schuldsituatie. Bij twee kredieten wordt dat 50%, bij drie 81%. Bij de mensen, die met één krediet in de problemen raken, blijkt de weg waarlangs het krediet verstrekt is van belang: bij tussenspersonen is de kans op zo'n situatie tweemaal zo groot als bij verstrekking via de bank.

Andere factoren die een rol spelen: de wijze van beoordelen van kredietwaardigheid, de mate van overzicht over eigen behoeften en de wijze waarop die bevredigd (kunnen) worden, de levensfase (m.n. gezinnen met kinderen tussen de 7 en 18 jaar), het inkomen (ligt voor de hand) en het vaak van baan veranderen. Verder: het gebrek aan kennis van financiële instellingen en van mogelijke kredietvormen blijkt ook een rol te spelen.

Opvallend is, dat – in tegenstelling tot wat velen verwachten – de 'wijziging van de burgerlijke staat' (scheiden, uit elkaar gaan) *geen* belangrijke bijdrage tot het ontstaan van problemen geeft.

Naar aanleiding van dit onderzoek hebben de konsumentenorganisaties *Consumentenbond* en *Konsumenten Kontakt* aangedrongen op een betere regeling van de verstrekking van konsumptief krediet. Zij dringen aan op het hanteren van een eenduidig beoordelingssysteem voor kredietwaardigheid, en op een grote terughoudendheid voor het verstrekken van tweede of verdere kredieten.

Het rapport *Ja, nee, geen lening* is te verkrijgen door het overmaken van f 25,00 + f 5,25 verzendkosten op postgiro 3234999 t.n.v. SWOKA, Den Haag, o.v.v. rapport 17, Ja, nee, geen lening.